

POLITYKA SPORTOWA – INTERPRETACJA POJĘCIA I PROBLEMY DEFINICYJNE*

SPORT POLICY: CONCEPT INTERPRETATION AND DEFINITION PROBLEMS

Tomasz Matras**

— ABSTRAKT —

W polskim dyskursie naukowym pojęcie polityki sportowej jest bardzo rzadko stosowane. Brak jednej obligatoryjnej definicji jest przede wszystkim konsekwencją nie do końca określonego charakteru zaangażowania się państwa w obszar sportu. Z kolei w Wielkiej Brytanii, państwach skandynawskich, Kanadzie i Niemczech bardzo mocno eksponuje się jej odrębny charakter, nie neguje się jej pojęcia, umiejscowienia ani przydatności społecznej. Określa się ją tam jako jeden z elementów polityki społecznej. Prowadzone są nawet dyskusje dotyczące włączenia polityki sportowej do zdefiniowanych kategorii polityk publicznych. W związku z tym głównym celem artykułu jest wprowadzenia do polskiego dyskursu naukowego pojęcia polityki sportowej, przedstawienia jej cech oraz problemów definicyjnych.

Słowa kluczowe: sport, polityka, definicje, cechy, instytucje publiczne

— ABSTRACT —

Since the beginning of its existence, sport has played an important role in society. With the potential of social impact, sport was bound to produce a close relationship with the sphere of politics. An aim of this paper is to introduce the concept of sports policy to the Polish scientific discourse. This concept is used very rarely in Polish political and scientific discourse. On the other hand, in the UK, Scandinavian countries, Canada and Germany a distinct nature of sport policy is exposed to a large extent. In the mentioned countries no one negates its concepts, localization and social usefulness. It is described there as one of the elements of social policy. There are even scientific discussions on the inclusion of sport policy in defined categories of public policies.

Keywords: sport, policy, definition, features, public institutions

---

* Artykuł powstał w wyniku realizacji projektu badawczego o nr. UMO-2014/15/N/HS5/00685 finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki.

** Uniwersytet Wrocławski, Wydział Nauk Społecznych.

Kultura fizyczna, sport i ich związek z polityką nie należą do obszaru, który cieszył się szczególną popularnością w badaniach politologicznych. Przez wiele lat taki związek w zasadzie postrzegany był jako naturalny, który nie wymaga szerszego poznania. Obecnie w dyskursie politologicznym sytuacja częściowo uległa zmianie, czego dowodem jest wzrost zainteresowań naukowych odnoszących się do powyższej tematyki. Większość publikacji przedstawia jednak problem w perspektywie historycznej. Szczególnie mocno eksponowany jest wątek instrumentalizacji wydarzeń sportowych przez autorytarne i totalitarne systemy polityczne. Znacznie mniej miejsca poświęca się przeobrażeniom w relacjach organizacji sportowych i instytucji publicznych, które mają miejsce obecnie. Tymczasem funkcjonowanie sportu w państwach demokratycznych oparte jest na systemie powiązań pomiędzy instytucjami publicznymi i pozarządowymi.

ZWIĄZKI SPORTU I POLITYKI

W polskim dyskursie naukowym pojęcie polityki sportowej jest bardzo rzadko stosowane. Z kolei w Wielkiej Brytanii, Kanadzie oraz Niemczech bardzo mocno eksponuje się jej odrębny charakter, rolę i znaczenie. W wymienionym państwach nie neguje się jej pojęcia, umiejscowienia ani przydatności społecznej. Prowadzone są nawet dyskusje naukowe dotyczące włączenia polityki sportowej do zdefiniowanych kategorii polityk publicznych. Pomimo tego w Polsce badacze w naukach społecznych i humanistycznych unikają jasnego sformułowania definicji polityki sportowej. Rezygnują z szansy zaproponowania swojego rozumienia używanych już kategorii lub sformułowania swoich autorskich definicji. Wyprowadzenie obligatoryjnego wyjaśnienia pojęcia determinowałoby postrzeganie zjawiska w sposób horyzontalny i kompleksowy. Tymczasem najczęściej problem opisywany jest w perspektywie fragmentarycznej. Analizy naukowe opierają się w większości na poszczególnych częściach składowych polityki sportowej. Istnieje wiele płaszczyzn, na których jej elementy mogą być analizowane w sposób niezależny od siebie, mimo że są faktycznie ze sobą powiązane. Spojrzenie sektorowe nie pozwala jednak na wyjaśnienie w sposób kompleksowy intencji działań państwa w obszarze sportu. Wynika stąd potrzeba określenia zakresu i charakteru polityki sportowej. Z kolei aby móc się odnieść do obu kategorii, wymagane jest ustalenie definicji zjawiska. Głównym celem artykułu jest zasygnalizowanie i wprowadzenie do polskiego dyskursu naukowego pojęcia polityki sportowej.

Brak jednej obligatoryjnej definicji polityki sportowej jest przede wszystkim konsekwencją nie do końca określonego charakteru zaangażowania się państwa w obszar sportu. Ustandaryzowanego wyjaśnienia pojęcia nie przyjęła dotąd żadna organizacja międzynarodowa. Co więcej, nasuwa się pytanie, czy istnieje potrzeba jej formułowania. Dyskusyjna pozostaje, bowiem kwestia występowania takiej polityki jako osobnej kategorii społecznej i badawczej. Powołanie w ramach administracji rządowej ministerstwa sportu lub innego centralnego organu zajmującego się sprawami kultury fizycznej nie musi być tożsame z prowadzeniem takiej polityki. Funkcjonowanie terminu w przestrzeni publicznej wynika przede wszystkim z wypowiedzi polityków oraz wyższych urzędników państwowych. Wskazują na nią także interpretacje dziennikarzy, ekspertów i działaczy sportowych. Warto przy tym podkreślić, że stosowanie terminu uzależnione jest od unikalnych doświadczeń występujących w poszczególnych krajach. W państwach zachodnich polityka sportowa przeważnie określana jest tam jako jeden z atrybutów polityki społecznej (Bergsgard, Houlihan, Mangset, Nødland, Rommetvedt, 2007, s. 2).

Wyjaśnienie cech polityki sportowej należy postrzegać w dwóch konwencjach – jako dyscypliny naukowej (politologii sportu) i konkretnych czynności realizowanych przez państwa. Celem naukowego ujęcia będzie uzasadnianie, wyjaśnianie i usprawnianie działalności praktycznej prowadzonej przez podmioty ją kreujące. Determinuje to określone czynności badawcze, do których należy zaliczyć definiowanie pojęć, badanie rzeczywistości sportowej, jej diagnozę oraz pomoc innym instytucjom w wypracowaniu rozwiązań wpływających na zwiększenie jej skuteczności. Z kolei w kontekście praktycznym polityka sportowa stanowi zarządzanie obszarem sportu realizowane przez uprawnione do tego instytucje.

W artykule odwołam się do definicji sformułowanych w języku angielskim i niemieckim, stąd potrzeba przedstawienia konwencji translacyjnych. Analizując sposób konceptualizacji definicji, należy wskazać na różnicę pomiędzy angielskim „sport policy”, a niemieckim „sportpolitik”. Pomimo że tłumaczenie obu sformułowań oznacza politykę sportową, to drugie pojęcie używane jest nie tylko w odniesieniu do roli państwa, ale także w kontekście działań organizacji pozarządowych. Tymczasem angielskie „sport policy” w zdecydowanej większości przypadków utożsamia się tylko z działaniami instytucji rządowych i samorządowych. Ponadto w anglosaskim dyskursie bardziej powszechnie występuje rozróżnienie polityki sportowej jako nurtu w nauce oraz rodzaju praktycznej działalności. W Niemczech tak wyraźna kategoryzacja w tym zakresie nie ma

miejsca. Istnieją jednak wspólne elementy – tożsame dla obu podejść. Pojawiające się wyjaśnienia terminu są pochodną charakteru danego badania lub luźnymi uwagami na marginesie innych rozważań. Nie występują analizy, których całościowy wymiar koncentrowałby się tylko na zaprezentowaniu obligatoryjnej definicji zjawiska.

ROZBIEŻNOŚCI DEFINICYJNE W DYSKURSIE NAUKOWYM

Sposób podejścia do tematu w wielu anglosaskich publikacjach jest determinowany poglądami i analizami prezentowanymi przez Barriego Houlihana¹. Wymienia on wiele przykładów określających cechy polityki sportowej. Wskazuje, że jest to „działalność państwa, samorządu i organizacji pozarządowych zmierzającą do kształtowania ogólnych warunków umożliwiających społeczeństwu korzystanie z zasobów niezbędnych do rozwoju kultury fizycznej oraz uprawiania sportu w sposób czynny i bierny” (1997, s. 20). Autor podkreśla kluczowe znaczenie działań realizowanych przez instytucje publiczne w obszarze sportu. Bywają one odpowiedzią na konkretne zapotrzebowanie społeczne lub wynikają z sytuacji kryzysowych. W związku z tym nasuwa się pytanie, czy politykę sportową możemy uznawać za proces polityczny. Analiza tego typu procesów obejmuje nie tylko określenie ich stanów początkowych i końcowych, lecz przede wszystkim pozwala na rekonstrukcję stanów pośrednich, co z kolei umożliwia zobrazowanie treści i kierunków obserwowanych przekształceń.

Częściowo odpowiedź na to pytanie przynoszą wnioski sformułowane przez Houlihana. Wyjaśnił on przekrojowo zmiany, które nastąpiły w tym zakresie na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat i wskazał na ewolucyjny charakter wymienionych oddziaływań. Według niego o polityce sportowej w jej współczesnym wymiarze, występującym na Zachodzie, można mówić mniej więcej od połowy lat 60. XX wieku. Przeszła ona charakterystyczną ewolucję, związaną ze sposobami oddziaływania ze strony instytucji publicznych. Początkowo relacje ograniczały się do instrumentalnego wpływu na federacje lub kluby sportowe, posiada charakter zadaniowy. Pomoc polegała na rozwiązywaniu problemów, z którymi organizacje sportowe nie potrafiły poradzić sobie samodzielnie. Dzia-

---

¹ Barrie Houlihan jest profesorem uczelni w Liverpoolu i Salford. W swoich badaniach orientuje się przede wszystkim na kwestie związków polityki ze sportem, przedstawiając je w perspektywie współczesnych zjawisk polityczno-społecznych.

łania te należy postrzegać w kategoriach kontraktu, które instytucje publiczne podpisywały z poszczególnymi organizacjami, wykonując określone czynności służące rozwojowi sportu. W tym okresie najczęściej dotyczyły one wsparcia podczas organizacji imprez sportowych oraz neutralizowania przestępczej działalności środowisk chuligańskich. Brakowało jednak spójnej strategii ze strony państwa, co w konsekwencji prowadziło do chaosu administracyjnego. W ten sposób politykę sportową w państwach zachodnich należy postrzegać mniej więcej do końca lat 80. XX wieku (Lindsey, Houlihan, 2003, s. 9–11). W późniejszym okresie zmienił się charakter polityki sportowej. Wpływ na taki stan rzeczy wywarło przeniknięcie do sfery sportu dwóch zjawisk – globalizacji i komercjalizacji. Zmianie uległ również sposób finansowania. Wiele federacji oraz klubów przestało potrzebować wsparcia ze strony instytucji publicznych, aby realizować swoje operacyjne cele. Z kolei ze strony państwa pojawiło się więcej podmiotów ingerujących w rozwój sfery sportu. Wyspecjalizowane agendy rządowe angażowały się w określone inicjatywy proponowane przez organizacje sportowe. Najczęściej realizowane było to w formie uzupełnienia innych polityk publicznych (Houlihan, 1997, s. 24; Hoberg, 2013, s. 37–41). Dodatkowo wzrosło znaczenie zjawiska lobbingu – realizowanego w obu kierunkach. Państwo dążyło do wypracowania takich norm, aby federacje sportowe jako swoje priorytety przyjęły tzw. społeczny wymiar sportu (Yiannakis, Melnick, 1994, s. 491). Z kolei organizacje sportowe potrzebowały w większym stopniu niż wcześniej wsparcia technicznego i eksperckiego. Główną konsekwencją takiego stanu rzeczy stał się rozwój regulacji prawnych. Tworzył się określony system powiązań na różnych szczeblach, który obecny wymiar przyjął ostatecznie na początku XXI wieku. Jego widoczną cechą jest przede wszystkim wyodrębnienie sektorów, poprzez które instytucje publiczne angażują się w sprawy sportu. Należą do nich edukacja, zdrowie publiczne, sport wyczynowy, organizacja imprez sportowych, budowa infrastruktury i pomoc ekspercka. Organizacje sportowe pomimo zachowywanej niezależności współpracują z państwem w celu wypracowania określonych rozwiązań, zapewniających korzyści obu stronom. Razem z korporacjami transnarodowymi, firmami doradczymi i grupami interesu organizowane są konsultacje, których celem jest wypracowanie kierunków rozwoju sportu (Lindsey, Houlihan, 2003, s. 10).

Charakterystycznym zjawiskiem jest to, że państwo w obecnym systemie relacji nie posiada nadrzędnej pozycji, a w wielu wypadkach jego znaczenie jest marginalne. Na taki stan rzeczy wpłynęła zmiana instrumentów oddziaływania. W przeszłości należały do nich przede wszystkim środki finansowe – współ-

cześnie nastąpiło przesunięcie w kierunku wsparcia logistycznego, prawnego i technicznego. Jak podkreślają Lindsey i Houlihan, dzięki temu państwo nie traci całkowicie możliwości oddziaływania na sport (2003, s. 12). Przedstawione tezy stanowią bardzo dobry punkt wyjścia dla dalszych rozważań. Co prawda swoje wnioski autorzy oparli na przykładach polityki sportowej występujących w Wielkiej Brytanii, jednak można je zastosować do praktyki występującej w tym zakresie w innych wysokorozwiniętych państwach demokratycznych.

Przechodząc do kwestii definicyjnych, należy podkreślić, że poza tezami Houlihana występuje wiele innych interpretacji zagadnienia. Z niemieckich badaczy godne zacytowania wydaje się wyjaśnienie terminu zaprezentowane przez Michaela Grolla (2005, s. 61). Wskazuje on, że polityka sportowa jest „kształtowaniem lub instrumentalizacją obszaru kultury fizycznej i sportu w sposób zinstytucjonalizowany przez aktorów politycznych, organizacje sportowe i społeczeństwo”. Nieco inaczej sprawę przedstawia Alfred Rütten (1996, s. 83). Zgodnie z jego opinią jest to „funkcja instytucji politycznych, których celem jest poprawa istniejących lub tworzenie nowych rozwiązań w obszarze sportu. Proces realizowany jest wspólnie z organizacjami sportowymi na różnych szczeblach, pod kątem zapewnienia społeczeństwu rozrywki w wolnym czasie i wspieraniu zdrowia publicznego. Należą do nich działania państwa oraz jego organów centralnych, regionalnych i lokalnych oraz instytucji pozarządowych w odniesieniu do wszystkich czynności klasyfikowanych mianem sportu”. Charakterystyczne jest podkreślanie w obu podejściach mnogości podmiotów zaangażowanych w rozwój sportu. Państwo nie posiada bowiem monopolu na kreowanie polityki w tym obszarze.

CECHY I RODZAJE POLITYKI SPORTOWEJ

Uwzględniając różnorodność podejść teoretycznych, w niniejszym opracowaniu zarysowana zostanie próba stworzenia własnej definicji – adekwatnej w stosunku do omawianego problemu. W przypadku polityki sportowej część działań realizowana jest przez organizacje wyspecjalizowane z pominięciem struktur państwowych. W związku z tym kwestią kluczową, nad którą należy się zastanowić, jest to, czy działania państwa w obszarze sportu można klasyfikować jako politykę. Odpowiedź na pytanie częściowo przynosi opinia Jerzego Muszyńskiego (2007, s. 6), który wskazuje, że „wzrastający zasięg działalności politycznej doprowadził

do powstania innych niż państwo struktur, zajmujących się polityką lub w inny sposób w niej uczestniczących”.

Dруга kwestia, która wymaga ustalenia, to zakres działań, któremu podlega polityka sportowa. Złożona i skomplikowana mapa różnorodnych odniesień teoretyczno-praktycznych wymaga uporządkowania, które powinno posiadać aspekt orientujący, dlatego w celu wyjaśnienia istoty takowej polityki należy precyzyjnie odnieść się do następujących kwestii:

- kto kreuje politykę sportową i kto należy do jej odbiorców?
- które sektory należą do obszaru polityki sportowej?
- jakie są cele i oczekiwane rezultaty polityki sportowej?
- jakie narzędzia i metody są wykorzystywane podczas jej realizacji?
- na jakich płaszczyznach jest wykonywana?

Dodatkowo z politologicznego punktu widzenia fundamentalne wydają się dwa kryteria – przedmiotowe i podmiotowe. Na gruncie nauk politycznych za podmioty uważa się jednostki, grupy społeczne i wszelkie formy organizacji życia społecznego, takie jak państwo czy instytucje publiczne (Zieliński, 2006, s. 213). W takim ujęciu można również mówić o polityce sportowej, ale trzeba wówczas precyzować, które podmioty i w jaki sposób angażują się w sferę sportu. Należy je podzielić na kreatorów i odbiorców działań. Do pierwszej grupy zaliczamy instytucje państwowe (rządowe i samorządowe), organizacje sportowe posiadające charakter zinstytucjonalizowany (federacje, stowarzyszenia, związki i kluby), organizacje międzynarodowe podejmujące w swoich działaniach problemy sportu (m.in. Rada Europy, Unia Europejska), korporacje transnarodowe oraz uczelnie wyższe i zespoły eksperckie dostarczające wsparcia w obszarze sportu. Są one odpowiedzialne za realizację pojedynczych zadań, które łącząc się, tworzą określony system relacji. Wskazując na odbiorców działań, nadinterpretacją nie będzie wyszczególnienie w tym aspekcie całego społeczeństwa. Każda jednostka wyrażająca chęć partycypacji w kulturze fizycznej jest odbiorcą polityki sportowej. Nie ma w tym zakresie wykluczenia z powodu przynależności do określonej grupy społecznej. Przyglądając się dokładniej, możemy zauważyć jednak grupy, które chętniej korzystają z narzędzi zapewnianych przez kreatorów polityki sportowej. W największym stopniu należą do nich stowarzyszenia, kluby i federacje sportowe, zawodnicy wyczynowi i osoby uprawiające aktywność ruchową w sposób rekreacyjny. Szczególnym przykładem odbiorców są kibice. Pomimo braku czynnego uczestnictwa w zmaganiach sportowych kreatorzy polityki realizują określone działania w celu zaspokojenia ich potrzeb. Znajduje

to m.in. odzwierciedlenie w zaangażowaniu mediów publicznych w zakup praw telewizyjnych do wydarzeń sportowych oraz pomocy organizacyjnej udzielanej w trakcie imprez sportowych. Z drugiej strony można wskazać na jednostki oraz zbiorowości, które nie wyrażają zainteresowania udziałem w kulturze fizycznej i sporcie. Wykluczenie to jednak ma charakter świadomy i wynika z własnych wyborów. Bez względu na zmiany społeczne koncepcje podmiotowe wydają się ograniczone i trudno przewidywać, by ich zakres w przyszłości uległ rozszerzeniu.

Na przedmiot polityki sportowej należy spojrzeć przez pryzmat sektorów, które ją tworzą. Odpowiednie pogrupowanie daje pełny obraz zjawiska, rozumianego jako system elementów budujących pewną całość. Poza tym takie ujęcie porządkuje złożone poziomy analizy. Większość z nich związana jest z aktywnością państwa lub organizacji pozarządowych. Inne dotyczą działalności człowieka lub obejmują systemy międzynarodowe. Porównując występujące w literaturze problemy związków sportu i polityki, można zauważyć kilka szczególnie eksponowanych wątków. Najczęściej przedmiot analiz stanowią kwestie finansowania sportu, walki z dopingiem, poziomu niezależności organizacji sportowych od czynników politycznych, umiejscowienia spraw sportu w priorytetach polityki państwa, organizacji imprez sportowych, tworzenia regulacji prawnych, promocji kultury fizycznej wśród społeczeństwa, wpływu aktywności fizycznej na zdrowie publiczne oraz sprawy edukacji (Hartmann-Tews, 2006, s. 109–124). Coraz więcej publikacji porusza też aktualne tendencje i problemy – takie jak wolontariat sportowy, tzw. społeczny wymiar sportu, kreowanie wizerunku państwa poprzez sport oraz zaangażowanie organizacji międzynarodowych w rozwiązywanie problemów sportu i kultury fizycznej.

Motywy działań kreatorów polityki sportowej nie są oczywiście bezinteresowne. Determinują je określone interesy społeczne i polityczne. W zakresie celów konieczne jest stworzenie ich klasyfikacji. Należy je podzielić na główne – przemyślane i zaplanowane – oraz poboczne, które w ramach polityki sportowej mogą występować na marginesie innych czynności. Do pierwszej kategorii należy zaliczyć zapewnienie obywatelom warunków potrzebnych do spędzania wolnego czasu, rekreacji, poprawę zdrowia publicznego, standardu życia, promocję turystyczną, kształtowanie postaw obywatelskich i wizerunku państwa związanego z sukcesami w międzynarodowej rywalizacji sportowej. W drugiej kategorii należy umieścić wzrost konsumpcji, poprawę nastrojów społecznych w wyniku odnoszonych sukcesów i aktywizację społeczną. Możemy dodać także stosunkowo nowy cel, mocno ostatnio akcentowany, tj.

budowanie wspólnoty społecznej. Przyjmuje się, że poprzez sport aspiracje i działania jednostki stają się skorelowane z potrzebami poszczególnych grup społecznych (Segaert, 2012, s. 85).

Przedstawione cele określają motywacje instytucji publicznych. Inną kwestią pozostają czynniki, którymi kierują się politycy, angażując się w sprawy sportu. Głównym determinantem wydaje się potrzeba uporządkowania spraw sportu, szczególnie biorąc pod uwagę jego obecną rolę i znaczenie. Często podkreśla się też chęć ocieplenia własnego wizerunku poprzez udział w imprezach sportowych lub udzielane im wsparcie.

Ważną kategorię dla zrozumienia istoty polityki sportowej stanowią środki działania. Są one uzależnione od zakresu zaangażowania państwa. Możemy wydzielić wśród nich środki ekonomiczne, prawne, kadrowe i informacyjne. Do pierwszych należy zaliczyć przekazywanie funduszy dla związków i federacji sportowych, stypendia, ulgi podatkowe, utrzymanie i rozbudowę infrastruktury i wsparcie finansowe wydarzeń sportowych.

Sfera prawna obejmuje ustawodawstwo, które określa poziom autonomiczności i możliwość funkcjonowania organizacji sportowych. Zawiera także elementy związane z ogólnymi regulacjami zawodniczymi, np. wprowadzane są normy dotyczące dopuszczalnego wieku, w którym można uczestniczyć w zmaganiach wyczynowych oraz sprawy związane z dopingiem. Instytucje publiczne mogą także ingerować w działania poszczególnych organizacji sportowych w sytuacji podejrzeń lub udowodnionych przypadków łamania obowiązujących norm prawa krajowego. Należy podkreślić, że środki prawne wprowadzone przez państwo w znacznej mierze uzależnione są od zaleceń międzynarodowych. Charakterystyczny dla większości państw jest także brak spójnej koncepcji dotyczącej charakteru i pożądanego zakresu regulacji (Nafziger, 2011, s. 90).

Wsparcie kadrowe dotyczy przede wszystkim pomocy oferowanej przez państwo w formie opinii eksperckich. Może przybierać łagodną formę – zaleceń, raportów i analiz – lub być bezpośrednim włączeniem osób trzecich w realizację konkretnych projektów, które prowadzą instytucje sportowe. Do kwestii kadrowych należy też dodać działania w obszarze edukacji. W tym elemencie szczególnego znaczenia nabiera współpraca z uczelniami wyższymi. Prowadzone badania naukowe często są ukierunkowane na optymalizację funkcjonowania organizacji sportowych i wyniki osiągnięte przez zawodników.

Środki kadrowe po części łączą się z aspektami informacyjnymi. Dzielenie się wiedzą jest elementem najsilniej rozwijającym się w ostatnich latach. Konferencje, konsultacje lub powołane zespoły mają za zadanie optymalizować wysiłki

instytucji sportowych, które bez ich wsparcia mogłyby mniej skutecznie funkcjonować. Są one najczęściej widoczne w obszarze logistycznym, planistycznym oraz podczas poszukiwania innowacyjnych form zarządzania lub treningu. Do stosunkowo nowych elementów należą sprawy związane z ochroną środowiska – eksponowane w kontekście budowy lub renowacji infrastruktury sportowej.

Kolejnym z elementów, który umożliwia zdefiniowanie polityki sportowej, są sposoby działania. Państwa deklarujące znaczenie i rolę sportu w polityce wewnętrznej i międzynarodowej tworzą określone plany i strategie. Najprościej możemy je podzielić na doraźne oraz perspektywiczne. Pierwsze z nich posiadają charakter krótkofalowy. Często realizowane są w sytuacjach kryzysowych lub wynikają z bieżących potrzeb. Mogą przybierać formę ingerencji instytucji rządowych w działania organizacji sportowych poprzez dostępne instrumenty. W skrajnych przypadkach może to powodować ograniczenie autonomiczności lub wywieranie wpływu w celu uzyskania określonych korzyści. Szczególnie widoczne jest podczas pomocy przy organizacji imprez sportowych, niwelowaniu skutków problemów finansowych lub organizacyjnych oraz indywidualnej pomocy dla konkretnych sportowców wyczynowych. Sposoby perspektywiczne wynikają ze stosowanej strategii działania państwa w obszarze sportu. Dojrzałe rządy przyjmują w sposób długofalowy plany działań, które mają wpłynąć na podwyższenie poziomu kultury fizycznej lub wyników profesjonalnych zawodników. Pierwszym z elementów kreującym taką strategię jest odpowiednie zdefiniowanie znaczenia kultury fizycznej w polityce edukacyjnej. Zaszczepienie u młodych ludzi pozytywnych skutków uprawiania sportu ma stać się cechą ogólnej kultury ludzkiej – uświadomionej w procesie edukacji i wychowania do życia w społeczeństwie. Dodatkowo do czynników długofalowych należy zaliczyć rozwój infrastruktury sportowej (wybór w zakresie miejsc powstania konkretnych obiektów), wprowadzanie programów wsparcia dla czołowych sportowców, zdefiniowanie dyscyplin kluczowych oraz budowanie odpowiedniej świadomości społecznej. Działania takie wymagają środków finansowych, dlatego zadaniem polityków jest odpowiednie uzasadnienie ich przed opinią publiczną. Wiąże się również z większymi nakładami finansowymi niż w przypadku sposobów doraźnych. Z drugiej strony mogą implikować określone zagrożenia, bowiem przyjęcie nieodpowiedniej strategii może spowodować spadek partycypacji społecznej w zmaganiach sportowych. Ponadto planowane zmiany nie są od razu dostrzegalne przez opinię publiczną, a w przypadku zmiany rządów ich wypełnienie bywa zagrożone. Każde państwo na swój sposób definiuje sposoby

działania. Należy jednak podkreślić, że w dojrzałych systemach demokratycznych dominują środki długofalowe.

Politykę sportową można też podzielić na aktywną i pasywną. Charakterystyczne dla drugiej z nich jest wysoki poziom deklaracji przy jednoczesnych niewielkich efektach działania. Nie zawsze oczywiście pasywność będzie posiadała wartość negatywną. W sytuacji, kiedy wypracowane są już konkretne rozwiązania i funkcjonują one skutecznie – instytucje zarządzające nie muszą wykazywać się nadmierną inicjatywą w zakresie proponowania zmian lub reform. Polityka aktywna ma miejsce, kiedy stosowany asortyment narzędzi jest bogaty, a państwo jednocześnie wpływa na działania organizacji sportowych. Nadmierne zaangażowanie może powodować jednak negatywne skutki i w określonych warunkach politycznych prowadzić do instrumentalizacji sportu (Bulgrin, 2014, s.37–40).

PODSUMOWANIE

Po przeanalizowaniu powyższych elementów należy wyprowadzić autorską definicję polityki sportowej. Odnosząc się do wymienionych kryteriów, można uznać, że jest to sfera działań praktycznych determinowanych czynnikami wewnętrznymi i międzynarodowymi przyjęta i realizowana przez ośrodek decyzyjny (władzę publiczną reprezentowaną przez określone prawem instytucje przy współudziale podmiotów pozarządowych), zmierzająca do efektywnego rozwiązywania problemów kultury fizycznej i sportu w celu optymalizacji wyników zawodników wyczynowych lub zwiększenia możliwości aktywności ruchowej osób uprawiających sport rekreacyjnie poprzez działania przybierające formę doraźną lub długofalową.

Rozwijając zagadnienie, trzeba również wskazać na kilka cech charakterystycznych dla polityki sportowej, która odróżnia ją od innych polityk publicznych. Po pierwsze, posiada ona charakter bardziej reakcyjny niż długofalowy. Częściej tworzona jest jako odpowiedź na konkretne procesy i zjawiska zdiagnozowane w oparciu o potrzeby społeczeństwa. Po drugie, nie jest to suma prostych elementów, wręcz przeciwnie – posiada specyficzne cechy dzięki powstającym sprzężeniom pomiędzy podmiotami ją tworzącymi. W wielu państwach trudno jest wskazać na jedną instytucję odpowiadającą całościowo za kreowanie rozwoju sportu. Konkretno działania uwarunkowane są w dużo większym stopniu niż w przypadku innych polityk od postawy organizacji pozarządowych. Ponadto

polityka sportowa nie znajduje się w centrum uwagi polityków. W programach partii politycznych oraz deklaracjach przedwyborczych jest mniej eksponowana od innych obszarów zaangażowania państwa, co jednak nie powinno być interpretowane jako traktowanie jej jako polityki marginalnej. Wynika to raczej z dużego poziomu ogólnikowości i panującego konsensusu w zakresie realizacji postulatów pojawiających się w przestrzeni publicznej. Wreszcie nie jest to rodzaj polityki silnie sformalizowany. Autonomiczność sportu sprawia, że wiele jej gałęzi jest wyjętych spod regulacji prawnych pomimo zauważalnych tendencji do silniejszego unormowania ich przez czynniki polityczne.

Z uwagi na przedstawione specyficzne cechy polityki sportowej trudności może sprawiać jej dogłębne zbadanie. Z drugiej strony wieloaspektowość i niestandardowy układ relacji pomiędzy podmiotami ją tworzącymi stanowią ciekawy obszar badawczy, szczególnie uwzględniając wzrastające znaczenie sportu w wysokorozwiniętych państwach.

BIBLIOGRAFIA:

- Bergsgard, N.A., Houlihan, B., Mangset, P., Nødland, S.I., Rommetvedt, H. (2007). *Sport Policy: A Comparative Analysis of Stability and Change*. London: The Butterworth-Heinemann imprint of Elsevier.
- Bulgrin, M. (2014). *Sport und Politik: Sport als Spielball von Politik, Medien und Wirtschaft*. Hamburg: Diplomica Verlag GmbH.
- Groll, M. (2005). *Transnationale Sportpolitik – Analyse und Steuerungsansatz sportpolitischer Interaktionen*. Aachen: Shaker Verlag.
- Hartmann-Tews, I. (2006). Social stratification in sport and sport policy in the European Union. *European Journal for Sport and Society*, 3, 109–124.
- Hoberg, D. (2013). *Globalisierung im Sport – Eine Untersuchung von Globalisierungseinflüssen auf den Sport unter besonderer Beachtung der damit verbundenen Kommerzialisierung des Fußballs*. Berlin: Springer-Verlag GmbH.
- Houlihan, B. (1997). *Sport, Policy and Politics: A Comparative Analysis*. London: Routledge.
- Lindsey, I., Houlihan, B. (2003). *Sport Policy in Britain*. London: Routledge.
- Muszyński, J. (2007). *Podstawy nauki o polityce, państwie i prawie*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Rütten, A. (1996). *Sportpolitik – sozialwissenschaftliche Analysen*. Stuttgart: Nagelschmid.
- Yiannakis, A., Melnick, M.J. (1994). *Contemporary Issues in Sociology of Sport*. Leeds: Human Kinetics.
- Zieliński, E. (2006). *Nauka o państwie i polityce*. Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.